

Juuan kunnan vastaus Valtiovarainministeriön lisätietopyyntöön Siun soten normaalitoiminnan alijäämän ja palkkaharmonisaatiokustannusten kirjaamisesta vuosille 2021 ja 2022

Kunnanhallitus 25.09.2023 § 171
299/02.05.01.00/2023

Valmistelija Kunnanjohtaja Henri Tanskanen

Asian tausta Juuan kuntaan on Valtiovarainministeriöltä syyskuussa 2023 saapunut lisätietopyyntö otsikossa mainittua asiaa koskien.

Pyyntö on tullut talouspäällikölle sähköpostilla.

Valtiovarainministeriön tavoitteena on ollut selvittää niitä todellisia kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollon osalta, jotka tulisi ottaa huomioon kuntien valtionosuuksia määritettäessä.

Käsillä olevassa asiassa kyse on siitä, että Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin (Siun Sote) kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätökseen on kirjattu pakollinen varaus (24,1 milj. euroa) vuosien 2021 ja 2022 palkkaharmonisaation kustannuksia varten sekä vastaava saaminen jäsenkunnilta pakollisesta varauksesta syntyneen alijäämän kattamiseksi. Palkkaharmonisaatiota vastaavan kuntayhtymän saamista vastaava velka on kirjattu jäsenkunnissa eri tavoin: vuoden 2022 kuluksi, vuoden 2021 oman pääoman oikaisuksi tai liitetietoihin.

Koska Pohjois-Karjalassa sekä muualla Suomessa on useita kuntia ja kaupunkeja, jotka eivät ole kirjanneet edelleen auki olevaa palkkaharmonisaatiokulua varauksena, valtiovarainministeriö toteaa ”siltä osin kuin kunta ei ole kirjannut sairaanhoitopiirin ja erityishuoltopiirin kuntayhtymien vuoden 2021 ja 2022 alijäämää sosiaali- ja terveydenhuollon kuluiksi, osuus alijäämästä jäsenkunnan kustannuksena kuntayhtymän tilinpäätöksen mukaan”.

Valtiovarainministeriölle on tehty tiedustelua koskien vastine kunnanjohtajan toimesta. Vastine on liitteenä.

Haasteena asiassa on se, etteivät Pohjois-Karjalan kunnat ole voineet millään tavoin vaikuttaa siihen, ovatko harmonisaatiokuluksi kirjatut 24,1 miljoonaa todellisia lukuja. Silloinen Siun Sote on voinut oman harkintansa nojalla kirjauttaa pakolliseksi varaukseksi esimerkiksi 30, 60 tai 100 miljoonaa euroa. Tätä valtiovarainministeriö ei ole ottanut huomioon.

Valtiovarainministeriö on siten ottanut luvut ilman lähempää tarkastelua suoraan kuntayhtymältä, vaikka useat tilintarkastajat ovat todenneet, etteivät pakollisen varauksen tunnusmerkit ole täyttyneet.

Valtiovarainministeriön olisi tullut hallintolain selvittämisvelvollisuuden nojalla tullut varmistaa mihin 24,1 miljoonan euron pakollinen varaus on perustunut, onko se ollut kirjanpidollisesti kirjausvalmis sekä muut asiaan liittyvät seikat. Kuntayhtymällä on ollut selkeä intressi kirjata pakolliseksi varaukseksi mahdollisimman suuri kustannus, vaikka kyseistä asiaa koskeva harmonisaatioasia on ollut täysin kesken. Asiasta ei ole tuomioistuimen päätöstä tai sovintoa työntekijäjärjestöjen ja nykyisen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kesken. Kyse on myös siitä, tuleeko

kuntien vastata hyvinkin kauas tulevaisuuteen sellaisesta mahdollisesta velasta, joka lainsäädännön mukaan on siirtynyt hyvinvointialueille.

Valtionosuuksien osalta menettelyn tulisi olla läpinäkyvää ja valtiovarainministeriön toiminnan perustua laadukkaaseen selvittämiseen. Pohjois-Karjalan kuntien valtionosuudet on oikaistu sähköpostilla. Juuan kunnan osalta valtionosuudet ovat leikkautuneet useita satoja tuhansia vuodessa.

Erityisesti Juuan kunta huomauttaa muutoinkin kuin palkkaharmonisaation osalta, että Valtiovarainministeriön tavoitteena on saada laskettua vuosilta 2021–2022 yhden vuoden todelliset ja kuntakohtaiset toteutuneet kustannukset, joiden perusteella valtionosuuden muutokset kohdistetaan Pohjois-Karjalan kuntiin.

Nyt tehty ministeriön laskenta perustuu vain ja ainoastaan kirjanpidollisen maksuosuuksien toteutumaan sekä ei-faktapohjaiseen lukuihin palkkaharmonisaatiosta.

Siun soten perussopimuksen mukaan kuntien maksuosuudet sote-palveluiden järjestämiseen ovat määräytyneet palvelujen käytön perusteella. Maksuosuuksien laskennassa on huomioitu talousarviovuotta edeltävän vuoden kuntakohtainen ennuste ja kahden edellisvuoden tilinpäätöksen mukaiset tiedot. Tässä kohtaa Valtiovarainministeriö on siten erityisesti tehnyt virheellisen tulkinnan ja se vääristää merkittävästi kuntien välisiä valtionosuuksia.

Selvyyden vuoksi todettakoon, että tämän menettelyn takia kaikkien Pohjois-Karjalan kuntien maksuosuuksien laskenta ei perustu kuntakohtaisiin todellisiin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin. Asia tulee hallintolaissa säädetyllä tavalla viipymättä oikaista. Lopullista päätöstä valtionosuuksista ei tule tehdä ilman asian tarkastamista.

Juuan kunta sitoutuu luovuttamaan Valtiovarainministeriölle asiaa koskevat tarvittavat liitteet.

Juuan kunta on perustellut aiemmin kantaansa erillisellä päätöksellä, joka on liitteenä.

Koska asiaan liittyy perusteltu epäily asian puutteellisesta selvittämisestä valtiovarainministeriön taholta sekä mahdollinen lainsäädännöllinen ongelma valtionosuuksien määrittelystä vastaavissa tilanteissa, asia on syytä saattaa ylimmän laillisuusvalvojan sekä lainsäätäjän tietoon.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Tanskanen Henri

Päätösehdotus

Esitän kunnanhallitukselle, että se

1. Katsoo saaneensa kunnanjohtajan vastineen Valtiovarainministeriölle tiedoksi
2. Saattaa asian Valtioneuvoston oikeuskanslerille ja kehottaa oikeuskanslerin virastoa laillisuusvalvontaan koko Suomen laajuudelta vastaavissa oikeustapauksissa.
3. Toteaa, että mikäli valtiovarainministeriö ei oikaise valtionosuuksien vääristymiä, kunta harkitsee asian saattamista riippumattoman hallintotuomioistuimen ratkaistavaksi. Asia perustuu kuntalain 39 §:n mukaiseen säännökseen siitä, että kunnanhallituksen tulee valvoa kunnan etua.

Päätös

Hyväksyttiin.

Tiedoksi

Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Eduskunnan hallintovaliokunta
Pohjois-Karjalan kuntien hallitukset